

השבט שלי

או

למה דווקא בית כנסת מסורתי

מאת מיכאלה קלי

אמא שלי לא סיימה תיכון.

בגיל 16 היא ברחה מהבית בפעם הראשונה, מצאה עבודה במשק בית אצל משפחה תל-אביבית, והחזיקה שם כמה ימים עד שאחד האחים שלה בא להחזיר אותה הביתה.

זו הייתה מסורת משפחתית: אמא שלה, סבתא מרים שלי, ברחה מהבית בגיל 16 לקיבוץ תל יוסף בעמק יזרעאל, ושם נשארה עד שהגיע מכתב מאחותה הגדולה ובו נכתב שאמא שלה לא ישנה בגללה. אותה אחות גדולה חיכתה שסבתא שלי תחזור הביתה כדי לברוח מהבית בעצמה.

בגיל 16 וחצי אמא שלי ברחה מהבית בפעם השנייה. היא הלכה לבקו"ם, אמרה שהיא בת 18 וגויסה לצה"ל.

קצת אחרי השחרור היא פגשה את אבא שלי, עולה חדש שעבד במשלוחים של תוצרת חקלאית. תוך 12 שנה הם הביאו לעולם חמישה ילדים, עבדו כל אחד בכמה עבודות – בכל זאת חמישה ילדים – וכל הזמן למדו. אבא שלי עשה תואר ראשון בגיל 40, ובגיל 50 השלים דוקטורט במדע המדינה. אמא שלי עבדה כעוזרת בית, אחר כך למדה הנהלת חשבונות, אחר כך למדה לתעודת הוראה. בגיל 40 היא הלכה לאוניברסיטה ועשתה תואר ראשון ביהדות.

שנות ילדותי היו משובצות בסיפורים על כלבא שבוע, ורבי עקיבא, והלל הזקן שכמעט תמיד ניצח בוויכוחים עם שמאי. היא הסבירה לי מילים בארמית ואת הקשר בין לבין העברית של ימינו, ובזכותה ההגדה של פסח הייתה פרוטוקול משעשע ולא טקסט חסר משמעות. בערב שבת הדלקנו נרות ואכלנו ארוחה חגיגית. לא צמנו ביום כיפור אבל הלכנו לבית הכנסת. לא אכלנו חמץ בפסח אבל גם לא הכשרנו את המטבח.

כשהילדים שלי היו קטנים, גיליתי שלא הרבה נשאר לי מהשפע שבו גדלתי, ולפעמים הגננת ידעה דברים שבקושי זכרתי: שמחת בית השואבה, למה שמים חנוכיה בחלון, למה בכלל נרות שבת.

התביישתי. התביישתי, כי גדלתי בבית שבו ההורים כל הזמן למדו. אף פעם לא היה כסף בבית, אבל גם בתקופות שאכלנו שאריות מהשוק של יום שישי אחר הצהריים, היה בבית מנוי לעיתון יומי ולספרים של עם עובד ולאנציקלופדיה העברית ושבעון "פשוש" לילדים.

התביישתי, ונזכרתי שכששאלנו משהו את אמא שלי, היא תמיד שלחה אותנו לפתוח אנציקלופדיה. היא אמרה שהעם היהודי שרד במשך אלפיים שנה כי יהודים תמיד למדו. בעולם אנלפביתי, ילדים יהודים ידעו קרוא וכתוב כבר בגיל ארבע. בגיל 14, אחרי עוד עשר שנים של לימודי גמרא, המוח שלהם כבר היה מפולפל ומפותח דיו כדי לעסוק במסחר, למצוא פתרונות כלכליים יצירתיים בתוך חברה שבדרך כלל ביקשה להצר את צעדיהם: איסורי עבודה, איסורי מגורים, הפרדה מהאוכלוסייה הכללית...

אז התחלתי ללמוד. בעיקר מהאינטרנט. ניסיתי ללכת לבית הכנסת של ילדותי אבל הייתי זרה שם ולא רצו לדבר אתי, לא הרב ולא הנשים המעטות בעזרת הנשים.

כמה שנים אחר כך, בערב שמחת תורה, אבא שלי הלך לעולמו. שתי נשים בשביס וחצאית הציעו בנימוס לגזור לי את החולצה, ושני גברים בבגדים שחורים מלמלו מעל הקבר דברים שלא הבנתי. כעסתי. כעסתי על עצמי ועל האחים שלי ועל אמא שלי, כי ברגעי הבלבול אחרי שאבא מת, הרשינו להם לקחת רגע פרטי, רגע משפחתי שלנו. הם עשו איתו מה שהם יודעים, אבל אנחנו לא ידענו. בגלל הבורות שלנו, הרגע הקשה הזה, לא היה שלנו.

בתוך ימי השבעה הציעה לי חברה להצטרף אליה לתפילה בקהילה המסורתית עדת שלום עמנואל. באתי ונשארתי, כי היה לי עם מי לדבר ואת מי לשאול שאלות. אף אחד לא בדק מה אני עושה, מה אני אוכלת או מה אני לובשת. הקוד היחיד של האנשים בקהילה היה לכבד את התפילה, את בית הכנסת ובעיקר אחד את השני.

המשכתי ללמוד. למדתי שלשבת שלתוכו נולדתי יש מסורת תרבותית מפוארת; שפע רוחני, ומוסרי, אינטלקטואלי ופילוסופי – והכול בהישג יד, ובעברית, ובלי לנסוע להודו.

למדתי שהזרם הקונסרבטיבי והזרם הרפורמי הם חדשים כמעט כמו הזרם האורתודוקסי והזרם החרדי, שבכלל קמו כתגובה אליהם בתחילת המאה התשע-עשרה. למדתי שפעם היו חרדים ציונים, ושהיום יש להם כל כך הרבה כוח פוליטי רק בגלל איזה דיל שבן גוריון רקח עם אגודת ישראל. לכוח הפוליטי העצום הזה אין שום קשר ליהדות או לאמונה.

הכוח הפוליטי הזה איפשר השנה לראש העירייה שלנו לבטל טקס בר מצווה לילדים עם מגבלות מבית ספר לוטם. אגב: הזרם האורתודוקסי לא מכיר בזכות של ילדים עם מגבלות כאלה לקיים טקס בר מצווה. אבל כאן – כאן כולם נספרים: גברים, נשים, אנשים עם מגבלות מכל סוג, כולם. הרב שלנו עבד כמה חודשים עם הילדים האלה והטקס היה אמור להיערך כאן, אבל עבור ראש העירייה היהדות שלנו אינה יהדות.

בכל מה שנוגע למסורת, ולהיסטוריה של היהדות, ולפילוסופיה החברתית שלה, הוא בור ומלא בדעות קדומות כמו שאני הייתי. הוא מכיר רק פן אחד של התורה, אבל כידוע יש לה 70 פנים, ואולי 70 אלף.

בקבלת שבת בבית הכנסת אנחנו אומרים בקול רם, כולנו יחד, קטע מסוף מסכת ברכות: "תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם, שנאמר וכל בניך למודי ה' ורב שלום בניך, אל תקרי בניך אלא בוניך". כשתלמידי חכמים מתווכחים זה עם זה הם מעשירים זה את זה, מעניקים אחד לשני זוויות מבט שלא חשבו עליהם. האפשרות ליצור שלום מגיעה מתוך ריבוי דעות. ודאי לא נוצר שלום כשמסלקים אדם שדעתו שונה משלנו – והרי "כל בניך לימודי ה'". אצלנו יש מקום לכולם.

היום אני רואה את עצמי כאשה מסורתית. כמו אמא שלי, בגיל 40 הלכתי ללמוד יהדות. בשונה מאמא שלי ומסבתא שלי, לא ברחתי מהבית בגיל 16 – על המסורת הזו ויתרתי, וגם הבת שלי לא עשתה את זה. אולי הבת שלי לא ברחת מהבית כי כשנמאס לה ממני היא יכולה ללכת לבית של אבא שלה, דבר שנראה הזוי לפני מאתיים שנה. הבת שלי גם עלתה לתורה – וגם זה נראה הזוי לפני מאתיים שנה. אנחנו חיים במדינה ריבונית משלנו – מישהו דמיין את זה לפני מאתיים שנה?

המציאות משתנה כל הזמן. במשך כל הדורות רבנים ידעו להתאים את ההלכה לחיים, להיצמד לעקרונות יסוד ולא לעניינים טפלים ונקודתיים. בבית הכנסת הזה אנחנו מאמינים בעקרונות של היהדות. בחשיבות של המסורת. אנחנו מאמינים שאפשר לחיות לאור ההלכה גם במאה העשרים ואחת, ושכלל אדם יש זכות לבחור כמה, ומה, ואיך לעשות את זה.

כדי שהקהילה הזו תמשיך להתקיים אנחנו צריכים עוד חברים.

הרבה מאתנו באים לכאן רק מדי פעם – בחגי תשרי, בטקסי בר מצווה ובת מצווה, כשמישהו מת או ביום השנה שלו. אם בית הכנסת הזה לא יתקיים – לאן נלך? לבתי כנסת שנשים לא יכולות לדבר מהדוכן או לעבור לפני התיבה? לבתי כנסת שאסור לשאול בהם שאלות או למתוח ביקורת על המקרא? אולי נשלם למישהו שיגיד במקומנו קדיש על מת? אולי פשוט נוותר, כמו רוב העם – וניתן למישהו אחר את המונופול על המסורת שלנו ועל התרבות שלנו. לא חבל?

אנחנו מזמינים את כולם להיות חברים בקהילה. להיות תלמידי חכמים. להעשיר את עולמכם ואת עולמנו. כנראה לא נפתור את כל מצוקות המזרח התיכון, אבל אולי נצליח ליצור איים קטנים של למידה ושל סובלנות ושל שלום.